

УДК 374.7

О. Л. РАССКАЗОВА

кандидат педагогічних наук, доцент

КЗ “Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти” СОР

ФЕНОМЕН НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ЯК ПЕДАГОГІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

У статті представлено результати здійсненого наукового аналізу й обґрунтування сутності неформальної освіти дорослих як педагогічної категорії.

Розглянуто місце наукового терміна “неформальна освіта дорослих” у відповідності до існуючих понятійно-термінологічних класифікацій – лексикологічної та педагогічної. Встановлено підстави лексикологічного тлумачення термінів формальної й неформальної освіти. Зроблено узагальнення про основи існуючого розмежування педагогічного трактування цих видів освіти дорослих різними авторами.

Виокремлено системні характеристики неформальної освіти дорослих та її специфічні риси. Обґрунтовано феномен і запропоновано робоче провізорне визначення неформальної освіти дорослих. Зроблено висновок, що неформальна освіта дорослих на цьому етапі зазнає істотних концептуальних змін і стає передумовою забезпечення інноваційного навчання дорослих.

Ключові слова: *неперервна освіта, неформальна освіта дорослих, навчання дорослих, педагогічна й лексикологічна понятійно-термінологічні класифікації.*

Неперервна освіта – навчання протягом усього життя (англ. lifelong learning) – покликана в умовах потужного впливу технологічних, інформаційних, соціальних перетворень створити комфортне середовище для гнучкого оновлення знань і навичок дорослого населення. Це завдання потребує обґрунтування нових теоретико-методологічних основ навчання дорослих.

Висновок про те, що офіційні системи освіти повільно адаптуються до соціально-економічних змін через власний консерватизм та інерцію, було зроблено на Міжнародній конференції в Уільямсберзі (США) в 1967 р. Приблизно від того часу терміни формальної, неформальної, інформальної освіти стали наповнюватися конкретним змістом. Обґрунтування ці терміни набули в різні роки ХХ ст. (М. Ахмед, Т. Джеффс, П. Кумбс, А. Роджерс, Т. Сімкінс, М. Сміт, М. Тайт, П. Фордхем та ін.). Підтримана й деталізована така категоризація сучасними науковцями й практиками (К. Бугайчук, Е. Гусейнова, Л. Лук'янова, А. Макареня, Т. Мухлаєва, Н. Ничкало, О. Ройтблат, Н. Суртаєва та ін.). Вона закріплена ст. 8 Закону України “Про освіту”, в якій держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів [8].

Отже, освіта дорослих може здобуватися через різні види, і актуальність понятійно-термінологічного аналізу неформальної освіти дорослих як педагогічної категорії зумовлена відносно недавнім виникненням цього феномена в освіті та відсутністю єдиного підходу до розуміння поняття “неформальна освіта дорослих”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проблемі та перспективам розвитку неформальної освіти дорослих науковою й педагогічною спільнотою, громадськими діячами увагу приділено в таких різновекторних напрямках: філософія неформальної освіти як складової освіти впродовж життя; історія розвитку неформальної освіти; особливості та значення для України розвитку неформальної освіти в зарубіжних країнах; неформальна освіта як умова соціальної взаємодії в процесі підвищення кваліфікації; розвиток неформальної освіти в контексті соціокультурної модернізації суспільства; способи, форми, методи, технології організації неформальної освіти для різновікових спільнот; особливості очної, дистанційної, он-лайн організації неформальної освіти (В. Андрущенко, К. Бугайчук, Н. Букина, Т. Володажська, Н. Горук, Е. Гусейнова, Ю. Деркач, О. Дубиненкова, С. Закревська, І. Ковальов, Л. Лук'янова, А. Макареня, В. Мацкевич, С. Мацкевич, Т. Мухлаєва, О. Ройтблат, А. Солнишкіна, Т. Сорочан, Н. Суртаєва, Н. Терехіна, В. Чебанник, М. Якушкіна та ін.).

Розвитку навчання дорослих сприяли дисертаційні дослідження питань неформальної освіти різних часів у зарубіжних країнах українськими науковцями: Н. Бідюк, Е. Богів, В. Давидова, Т. Десятова, О. Жижко, О. Зюнькіної, А. Каплуна, С. Коваленко, О. Огієнко, Н. Пазюри, І. Сагун, С. Синенко, М. Сісей, І. Фольварочного, Ю. Шустак та ін.

Окремі аспекти неформальної освіти дорослих в Україні порушено також у працях українських (Л. Вовк, О. Друганової, Н. Протасової, Л. Сігаєвої, Н. Сулаєвої, Л. Шинкаренко та ін.) і російських (Н. Бичкова, Н. Букіна, Л. Жукова, О. Ройтблат, І. Скриннік, В. Яриш та ін.) науковців.

Російські та білоруські вчені розглядають питання додаткової професійної освіти дорослих у таких аспектах: становлення та розвиток системи додаткової освіти в різних країнах; формування особистісних і професійних компетенцій дорослих людей у додатковій професійній та післядипломній освіті; особливості професійної діяльності фахівців, які навчають дорослих (андрагогів); організаційно-педагогічні умови та особливості управління якістю реалізації програм додаткової освіти дорослих у різних галузях і регіонах (І. Агафонова, Л. Бендова, В. Беляков, Т. Галкіна, Є. Дорожкін, О. Жданов, Т. Зайцева, С. Земелев, О. Іонова, А. Казакова, К. Комарова, Н. Колосова, В. Кулініченко, В. Лободін, В. Нестерова, С. Невдах, Е. Нікітін, О. Соколова, Л. Тарасенко, І. Тарханова, І. Тікушина, В. Тіхаєва, О. Топоркова, Г. Трубін, Л. Устич, А. Факторович, В. Хозов та ін.).

Тобто сьогодні склалися сприятливі передумови для комплексного вивчення проблеми розвитку неформальної освіти як складової системи неперервної освіти дорослих. Водночас потребують ґрунтовного комплексного аналізу теоретичні основи неформального навчання дорослих, насамперед розуміння феномена неформальної освіти дорослих як педагогічної категорії.

Мета статті – представити результати здійсненого наукового аналізу й обґрунтувати неформальну освіту дорослих як педагогічну категорію.

Наукове поняття, за О. Кошкіною, як знання про суттєве є відображенням найбільш загальних, суттєвих ознак предметів і явищ об'єктивної дійсності, логічно оформлених думкою про загальні істотні властивості, зв'язки та відносини. Функціональною ж одиницею мови науки є науковий термін, під яким розуміють слово (чи словосполучення) спеціальної сфери вживання, яке є найменуванням, словесним вираженням поняття, що потребує дефініції [4, с. 155].

Педагогічна термінологія традиційно належить водночас двом системам – понятійній системі спеціальної галузі наукового знання та системі наукової мови. Тому класифікацію понять і термінів, що до неї входять, проводять із двох позицій – з погляду педагогічної та лексикологічної науки [4, с. 159].

Педагогічна класифікація є, насамперед, предметно-тематичною класифікацією. В ній поняття “виховання”, “освіта”, “навчання”, “розвиток”, “формування” є базисними поняттями (як вважають Ю. Бабанський, С. Баранів, Т. Бондаревська, Н. Бордовская, Т. Ільїна, Б. Коротяев, П. Підкасистий та ін.) [4, с. 159]. Тобто поняття “освіта” є “загальнопедагогічним” у відповідності з педагогічною класифікацією та належить до “власних понять і термінів педагогічної науки”. Здійснені щодо теорії освіти дорослих сучасні дослідження дають нам можливість стверджувати, що термін “освіта дорослих” теж належить до “загальнопедагогічних” і “власних понять педагогічної науки”. У лексикологічній класифікації це поняття є сталим терміном.

Термін “неформальна освіта дорослих” у педагогічній класифікації належить до класу “поняття і терміни дидактики, які відображають сутність, структуру і розвиток процесу навчання; методи, засоби та організаційні форми здійснення процесу навчання; дидактична номенклатура”, у лексикологічній класифікації – до класу “умовний термін, який поки що не отримав загального визнання, й потребує обґрунтувань”. І з цієї позиції цей термін залишається провізорним, тобто перебуває на стадії “наукового дозрівання”.

Саме у зв'язку з уведенням неформального та інформального розуміння видів освіти ми зустрічаємо синонім для офіційної системи освіти – формальна. У педагогічних енциклопедіях відсутнє словосполучення “формальна освіта” й тим більше – визначення цього терміна. Термін “формальний” походить від лат. *formalis* – складений за формою, що впливає з *forma* – форма, вид, образ. У тлумачних словниках переважно прикметник “формальний” роз'яснюють як властивий формі, пов'язаний із властивостями форми, що набуває важливого значення завдяки формі, виготовлений за формою, у законному порядку. Вживаним є також розуміння “не відповідає суті справи, пройнятий формалізмом, формальним ставленням до справи, схильний до дотримання зовнішньої сторони справи на шкоду суті”. Синонімічним рядом є перелік “офіційний, законний, зовнішній, уявний, урочистий” [1; 2; 3; 6; 10; 11; 12].

Отже, як зазначено вище, офіційна освіта в багатьох аспектах унаслідок стрімкого економічного, технологічного й інформаційного прогресу перетворилася на формальну або формалізовану освіту. До наукової термінології ввійшло поняття формальної освіти. Згідно з п. 2 ст. 8 Закону України “Про освіту”, формальна освіта – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій), передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою [8].

Пояснення слова “неформальний” у тлумачних словниках відсутнє. З лексикологічного погляду “неформальний” – незатверджений у законному порядку, невизнаний офіційно (про об’єднання людей за будь-якими ознаками або інтересами).

Етимологічний розгляд методом “від зворотного” дав змогу передбачити, що термін “неформальний” походить від злиття частки “не” та слова “формальний”, яке ми розглянули вище. Ми висловили думку, що “неформальний” означає “складений не за формою, не пов’язаний з властивостями форми, здійснюваний не в законному порядку і без формалізму”. Останнє надає слову “неформальний” нового тлумачення – “схильний не до форми та дотримання зовнішньої сторони справи, а до суті справи, часто або іноді з порушенням правил етикету, ритуалів, особливо у випадках, коли життєва ситуація змушує”.

Антонімом до “неформальний” є “санкціонований”. Синоніми – “неофіційний”, “приватний”, “кулуарний”, “партикулярний”, “бекграундний”, “закулісний”, “кухонний”, “лівий”, “позбавлений офіційності”, “який не має офіційного значення”, “неописаний”, “напівофіційний”, “товариський” [10].

У трактуванні “неформальна” щодо освіти дорослих значення стає таким: “здійснена не в законному порядку” або синонімічний ряд “позбавлена офіційності; яка не має офіційного значення; напівофіційна”. Таке розуміння потребує відповідного нормативно-правового забезпечення та врегулювання. Як бачимо, з лексикологічної позиції “неформальна освіта дорослих” є провізорним терміном, і можна передбачити, що це такий вид недержавної організованої та систематичної освітньої діяльності дорослого населення, який здійснюється за межами формалізованої діяльності офіційних навчальних закладів.

Педагогічна термінологія є не настільки суворою, у зв’язку з чим багатьом педагогічним поняттям і термінам властиві полісемія й синонімія. Це характерно і для “неформальної освіти дорослих”, що призводить до нечіткості існуючих трактувань і визначень цієї педагогічної категорії.

Відмінності між формальним, неформальним, інформальним видами освіти стали досліджувати з 60–70-х рр. ХХ ст., коли увага педагогічної громадськості була зосереджена на дуже повільній адаптації офіційних систем освіти до стрімких соціально-економічних змін, які були зумовлені

виділеними нами групами факторів: науково-технічних, соціальних, демографічних, освітніх, які мають глобальний характер.

Розмежування, яке лежить в основі зазначених видів освіти, має, насамперед, адміністративний характер і пов'язане з процесом інституалізації навчання: неформальна освіта є такою навчальною діяльністю, яка здійснюється за межами встановленої офіційної системи, не підтверджується офіційними документами й не дає дорослому офіційного права на подальше працевлаштування або навчання більш високого рівня.

Підтвердження цьому знаходимо в міждисциплінарному словнику термінології “Освіта дорослих” Є. Огарьова та С. Онушкина: “неформальна освіта – це складова навчального комплексу; програми й курси, після закінчення яких не виникає будь-яких правових наслідків, зокрема права займатися оплачуваною діяльністю або вступати в освітні установи вищого рівня” [7, с. 23]. В енциклопедичному словнику педагога “Основи духовної культури” є схоже судження: це будь-яка організація освітньої діяльності поза межами формальної системи, розрахованої на мотивованих споживачів, і така, що відповідає їх цілям [1, с. 510].

Поняття “неформальна освіта” аналізують переважно шляхом його порівняння з формальним та інформальним видами освіти. При здійсненні порівняння формальної та неформальної освіти, як зазначає О. Ройтблат у своєму дослідженні, завжди проблемними є кордони переходу одного виду в інший, для більш повного уявлення про неформальну освіту необхідно використовувати ще й інші підходи до розгляду [9].

До неформальної освіти, за П. Фордхемом, належить будь-яка організована навчальна діяльність за межами встановленої офіційної системи – окрема діяльність чи значна частка широкої діяльності, спрямована на реалізацію цілей суб'єктів навчання [14].

Т. Мухлаєва наводить у своїй статті [5, с. 159] низку підходів, у яких проаналізовано такі системні характеристики неформальної освіти, як цілі, терміни, зміст, ресурсовитратність, контроль порівняно з такими ж характеристиками формальної освіти.

Т. Сімкінс створив “ідеальну порівняльну модель формальної та неформальної освіти” [16]. У цій моделі стає очевидним, що неформальні ініціативи в галузі освіти при їх гнучкості та локальності існують у межах навчальних програм. Тобто неформальна освіта зовсім не означає неорганізовану й несистематичну освітню діяльність.

Неформальна освіта дорослих відрізняється чітко окресленим змістом, тематикою та відповідними структурованими програмами, які ємко й мобільно реагують на освітні запити дорослого населення. У багатьох напрямках цей вид освіти компенсує прогалини офіційної освіти, особливо в підтримці “твердих навичок” (англ. *hard skills*) у сфері фінансово-маркетингових відносин, інформаційно-комунікативних технологій, у юридично-правовій сфері та інших професійних напрямках, а також “м'яких навичок” (англ. *soft skills*), до яких можна зарахувати вдосконалення мовної

компетенції, комунікації на всіх рівнях, профілактики здоров'я, екології навколишнього середовища, аналізу загальнодоступної інформації в Інтернеті, ЗМІ тощо.

Ще однією уточнювальною ознакою поняття “неформальна освіта”, згідно з П. Фордхем [14], є те, що її організація, планування забезпечені саме тими, хто навчається, тобто суб'єктами навчання. З одного боку, відповідними приватними суб'єктами (консалтинговими центрами, тренінговими компаніями тощо) або громадськими організаціями, з іншого – дорослим населенням, мотивованим до навчання впродовж усього життя.

Основною ознакою неформальної освіти, як вважають С. Онушкин і Є. Огарьов, є відсутність єдиних, тією чи іншою мірою стандартизованих вимог до результатів навчальної діяльності [7]. Вважаємо, що ця ознака, як і сам термін, має провізорний характер, оскільки перебуває в стадії дослідження та оформлення.

Крім того, істотним компонентом неформальної освіти є те, що вона передбачає змістовне навчання, націлене на конкретний результат, набуття певних навичок. А отримання підсумкового документа, сертифіката, диплома залишається тільки фактом закінченого освітнього процесу, часто не визнається державою, але високо цінується на реальному ринку праці.

Власне педагогічна характеристика поняття неформальної освіти дорослих вимагає від нас аналізу різних трактувань розуміння дослідниками цього феномена. Найбільш повну, але не без протиріч, характеристику неформальної освіти дала О. Ройтблат. Науковець охарактеризувала неформальну освіту як систематизоване й водночас несистематизоване навчання; цілеспрямовану та водночас спонтанну діяльність учнів; навчання, спрямоване на задоволення освітніх потреб громадян, окремих соціальних, професійних груп суспільства. В результаті ми отримуємо збільшення освітнього потенціалу. Здійснюється неформальна освіта різними організаціями та установами й не завжди професійними педагогами (викладачами), є менш структурованою та не обов'язково завершується отриманням загальновизнаного документа про освіту, є так званім третім сектором, основними соціальними суб'єктами якого є громадські некомерційні організації [9].

Європейська асоціація освіти дорослих визначає неформальну освіту як спеціально організовану діяльність зі сприяння процесу, в межах якого люди можуть свідомо розвиватися як особистості, самостійно спиратися на свої власні можливості в соціальних відносинах і діяльності за допомогою підвищення рівня знань і розуміння; співвіднесення власних думок і почуттів із думками та почуттями інших людей; розвитку вміння і способів їх вираження [15].

Документи ЮНЕСКО, Ради Європи неформальну освіту трактують як невід'ємну частину отримання знань і набуття навичок, соціальних та етичних цінностей, як освіту, яку інституціоналізовано, цілеспрямовано й сплановано особою або організацією, що забезпечує надання освітніх послуг [13].

Згідно з п. 3 ст. 8 Закону України “Про освіту”, неформальною є освіта, яку здобувають, як правило, за освітніми програмами, вона не пе-

редбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присудженням професійних та/або часткових освітніх кваліфікацій [8].

Феномен неформальної освіти дорослих як педагогічної категорії полягає в тому, що тривалий час це явище було об'єктом чуттєвого пізнання, який довелося сприйняти, виходячи з досвіду його існування, на противагу ноумену, що осягається розумом і становить основу інтелектуального споглядання. Феноменом, залежно від тлумачення людського досвіду, є дійсність, яка пізнається через упорядкування науковими методами й апріорними схемами трансцендентального суб'єкта, або суб'єктивні переживання чи комбінації відчуттів, до яких зводяться досвід і реальність [12, с. 717]. Отже, сьогодні неформальна освіта дорослих зазнає істотних концептуальних змін, стає передумовою забезпечення інноваційного освоєння нових знань, навичок, досвіду

Зрозуміло, що аналіз поняття “неформальна освіта дорослих” переважно пов'язаний із дискурсом освіти протягом життя. Узагальнення аналізу практичного досвіду неформальної освіти дорослих на цьому етапі дослідження дало змогу нам виділити такі її специфічні риси:

- особистісна зорієнтованість, високий рівень зацікавленості й відповідальності дорослих у результатах навчання;
- задоволення освітніх потреб широких верств населення, в тому числі й маргінальних груп дорослих;
- зорієнтованість на конкретні освітні запити різних категорій, соціальних і професійних груп дорослих;
- мобільність надання актуальних економіці, соціуму, окреміш особистості освітніх послуг у швидкозмінливих сучасних інформаційних, технологічних, соціальних тощо умовах;
- гнучкість, варіативність, актуальність застосовуваних форм, методів, технологій, засобів надання освітніх послуг;
- добровільність участі дорослих в освітніх заходах і різних формах організованого навчання дорослих;
- особистісна мотивація й високий особистісний сенс навчання дорослих;
- розвиток особистісних і професійних якостей дорослих, які забезпечують сприятливі передумови гідного особистого життя;
- високий рівень активності навчання й розвиток громадянськості дорослих, забезпечення можливостей успішної подальшої участі в суспільному й трудовому житті;
- забезпечення можливостей самооцінювання результатів навчання дорослими у відповідності до значущих для них критеріїв, відсутність формалізованих вимог до результатів навчальної діяльності;
- демократичні стосунки дорослих, які навчаються та навчають, на підставі взаємної поваги, толерантності, культури діалогу тощо.

Висновки. Аналіз поняття “неформальна освіта дорослих” як наукового терміна й педагогічної категорії включає визначення його найбільш загальних, суттєвих ознак, властивостей, зв’язків. До таких ми зарахували: навчальну діяльність, адміністрування, інституалізацію, суб’єкти освіти, зміст, тематику, програми, цілі, строки, ресурсовитратність, контроль, результат здійснюваного навчання.

Робочим провізорним визначенням для подальшого уточнення й опрацювання зазначеного поняття нами прийнято таке: “Неформальна освіта дорослих – це освітня діяльність, як правило, за межами офіційної (формальної) системи, розрахована на вмотивованих до навчання дорослих, що проводиться за освітніми програмами і темами, у визначені терміни, відповідає цілям навчання дорослих, забезпечує особистісно, професійно, соціально значущий результат”.

Упровадження наукового терміна “неформальна освіта дорослих” у тезаурус сучасної педагогічної науки вимагає від нас подальшого дослідження всіх його дефініцій і особливостей з урахуванням різних підходів, серед яких ми передбачаємо такі: змістовний, особистісно орієнтований, андрагогічний, компетентнісний, порівняльний, діяльнісний, соціокультурний, гуманістичний тощо.

Вважаємо, що наведені нами проміжні результати здійсненого аналізу сутності поняття “неформальна освіта дорослих” як педагогічної категорії будуть корисні на етапі обґрунтування дидактичних і методичних особливостей неформального навчання дорослих, зокрема дослідження засобів, способів, форм навчання, можливостей створення неформального освітнього середовища дорослого населення.

Список використаної літератури

1. Безрукова В. С. Основы духовной культуры. Энциклопедический словарь педагога. Екатеринбург, 2000. 937 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь, 2003. 1440 с.
3. Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный. Москва, 2000. URL: <http://efremova-online.ru/>.
4. Кошкина Е. А. Педагогическая терминология как объект междисциплинарного исследования. *Вестник Томского государственного университета*. 2010. № 10 (339). С. 155–161. URL: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/339/image/339-155.pdf>.
5. Мухлаева Т. В. Международный опыт неформального образования. *Человек и образование*. 2010. № 4 (25). С. 158–162.
6. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка. Москва, 1996. 928 с. URL: <http://ozhegov-online.ru/>.
7. Онушкин В. Г., Огарев Е. И. Образование взрослых : междисциплинар. сл. терминологии. Санкт-Петербург ; Воронеж, 1995. 231 с.
8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>.
9. Ройтблат О. В. Развитие теории неформального образования в системе повышения квалификации педагогических работников : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Санкт-Петербург, 2015. 425 с.
10. Словарь русских синонимов Sinonim. 2008–2017. URL: <http://sinonim.su/>.

11. Толковый словарь русского языка : в 4 т. / под ред. Д. Н. Ушакова. Москва, 1935–1940. URL: http://ushakova-slovar.ru/description/formalny/82781_
12. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. Москва, 1983. 840 с.
13. CONFINTEA V. UNESCO. Adult Education. The Hamburg Declaration. The Agenda for the Future. *Fifth International Conference on Adult Education*. 14–18 July 1997. P. 1–3. URL: <http://www.unesco.org/education/uie/confintea/pdf/con5eng.pdf>.
14. Fordham P. E. Informal, non-formal and formal education programmes in YMCA George Williams College ICE301 : Lifelong Learning Unit 2. London, 1993.
15. Non-formal Education. *Glossary of Adult Learning in Europe* / ed. by P. Federighi. Hamburg, 1999. P. 23. URL: <http://www.eaea.org/>.
16. Simkins, T. Non-Formal Education and Development. *Some critical issues*. Manchester, 1977. 77 p.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2017.

Рассказова Е. Л. Феномен неформального образования взрослых как педагогической категории

В статье представлены результаты осуществленного научного анализа и обоснования сущности неформального образования взрослых как педагогической категории.

Рассмотрено место научного термина “неформальное образование взрослых” в соответствии с существующими понятийно-терминологическими классификациями – лексикологической и педагогической. Установлены основания лексикологического толкования терминов формального и неформального образования. Сделаны обобщения про основы существующего разграничения педагогического трактования этих видов образования взрослых различными авторами.

Выделены системные характеристики неформального образования взрослых и его специфические черты. Обоснован феномен и предложено рабочее провизорное определение неформального образования взрослых. Сделан вывод, что неформальное образование взрослых на этом этапе претерпевает существенные концептуальные изменения и становится предпосылкой обеспечения инновационного обучения взрослых.

Ключевые слова: *непрерывное образование, неформальное образование взрослых, обучение взрослых, педагогическая и лексикологическая понятийно-терминологические классификации.*

Rasskazova O. The Phenomenon of Non-Formal Adult Education as a Pedagogical Category

The article presents the result of scientific analysis and justification of the essence of non-formal adult education as a pedagogical category.

Considers the place of scientific term is “non-formal adult education” in accordance with existing terminological classifications – lexicology and teaching. Determined that the term is temporary, which means that he is being “scientific maturation”.

Analyzed lexicology of the concepts of formal and non-formal education and established the foundation of the lexicological interpretation of these terms. There are examples of their synonymous understanding.

Pedagogical interpretation of the term characteristic polysemy, which leads to fuzziness of existing interpretations and definitions of this pedagogical category. The article analyzes the understanding of non-formal education and non-formal adult education by various authors. Since the concept of informal education is analyzed mainly by comparing it with formal and informality types of education, the article also made generalizations about the basics of the existing differentiation of these types of adult education by various authors.

Dedicated system characteristics of non-formal adult education – objectives, timing, content, recursive count, control. The generalization of the analysis of practical experience of non-formal education of adults was possible to distinguish its specific traits.

Justified the phenomenon of non-formal adult education as a pedagogical category. Noted that non-formal adult education at this stage is undergoing significant conceptual changes and becomes a precondition for the innovative development of new knowledge, skills and experience of adults. The paper proposed interim working definition of the non-formal adult education.. Proposed prospects for further development.

Key words: *lifelong learning, non-formal adult education, adult learning, teaching and lexicology terminological classification.*